

Valtioneuvoston julkaisu 2019:22

VAALIVAIKUTTAMISEN KOULUTUSHANKKEEN LOPPURAPORTTI

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Valtioneuvoston julkaisu 2019:22

Vaalivaikuttamisen koulutushankkeen loppuraportti

Valtioneuvosto

ISBN: 978-952-287-752-9

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvosto	11.6.2019
Tekijät	Arto Jääskeläinen (pj), Antti Sillanpää (siht.), Vesa Valtonen, Heini Huotarinen, Jussi Toivanen	
Julkaisun nimi	Vaalivaikuttamisen koulutushankkeen loppuraportti	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston julkaisuja 2019:22	
ISBN PDF	978-952-287-752-9	ISSN PDF 2490-0966
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-752-9	
Sivumäärä	27	Kieli suomi
Asiasanat	vaalit, kokonaisturvallisuus, vaalihäirintä, informaatiovaikuttaminen, hybridiuhkat	
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriön kesäkuussa 2018 asettaman vaalivaikuttamisen koulutushankkeen tehtäviksi määriteltiin koulutus ja viranomaiskoordinaation kartoitus. Hankkeen loppuraportin johtopäätös on, että eduskuntavaalien turvallisuutta tukenut varautumistyö oli onnistunutta. Merkittäviä häirintäyrityksiä ei myöskään havaittu. Jatkokehittämisen aiheet liittyvät viranomaisyhteistyön käytännön järjestelyiden parantamiseen sekä sosiaaliseen mediaan liittyvän tutkimusosaamisen syventämiseen ja kansalaisten monipuolisen tiedonsaannin varmistamiseen.</p> <p>Työryhmä esittää pohdittavaksi seuraavia kehittämiskohteita:</p> <ul style="list-style-type: none">• Vaalijärjestelmä tulisi määrittää osaksi kriittistä infrastruktuuria.• Työryhmän vakinaistaminen tukisi varautumisen pitkäjänteisyyttä sekä nopeampaa toimintaa muuttuvassa informaatioympäristössä. Ryhmä aktivoituisi vaalien alla mutta seuraisi tehtäväalan muutoksia ja kansainvälistä keskustelua myös kansallisten vaalien välillä. Toimenpide noudattaisi Euroopan komission syyskuussa 2018 julkaisemaa suositusta vaaliyhteistyöverkostoista.• Oikeusministeriön vaalivirkailijakoulutukseen liitettiin ensimmäistä kertaa vaalihäirintää koskeva osio. Tätä menettelytapaa ehdotetaan jatkettavaksi.• Vaalikoulutusprojektin yhteydessä tuotettua koulutusaineistoa suositellaan kehitettäväksi. Tavoitteena on tarjota koko väestölle informaatiovaikuttamiseen liittyvää materiaalia. Tästä muodostettaisiin eri väestö- ja ikäryhmille suunnattuja tietopaketteja informaatiovaikuttamisesta, joita voidaan käyttää esimerkiksi viestintäalan tai muiden yhteiskunnallisten alojen opetuksessa.• Sosiaalinen media, siihen liittyvät algoritmit, koneoppiminen ja tekoäly ovat voimakkaassa muutoksessa, millä on suuria vaikutuksia kansalaisten saaman tiedon valikoitumiseen ja koko demokratiaprosessiin. Uusiin järjestelmiin liittyvä suomalainen osaaminen on sirpaleista, eikä riittävästi välity viranomaisille, jotka ovat mukana kehittämässä vaalijärjestelmää, kansallista tai kansainvälistä lainsäädäntöä tai suojaamassa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Suomessa on tarve tähän liittyvän informaatioteknologian syvälliseen osaamiseen.	
Kustantaja	Valtioneuvosto	
Julkaisun jakaja/ myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Statsrådet	11.6.2019	
Författare	Arto Jääskeläinen (pj), Antti Sillanpää (siht.), Vesa Valtonen, Heini Huotarinen, Jussi Toivanen		
Publikationens titel	Slutrapport för utbildningsprojektet om valpåverkan		
Publikationsseriens namn och nummer	Statsrådets publikationer 2019:22		
ISBN PDF	978-952-287-752-9	ISSN PDF	2490-0966
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-752-9		
Sidantal	27	Språk	finska
Nyckelord	val, övergripande säkerhet, valpåverkan, informationspåverkan, hybridhot		
Referat	<p>Det utbildningsprojekt om valpåverkan som justitieministeriet tillsatte i juni 2018 fick i uppgift att sköta utbildning och kartläggning av samordningen mellan myndigheterna. Slutsatsen i projektets slutrapport är att beredskapsarbetet till stöd för ett tryggt riksdagsval var framgångsrikt. Det observerades inte heller några betydande försök till störning. Som vidareutveckling föreslås att de praktiska arrangemangen för myndighetssamarbetet förbättras, att forskningskompetensen i fråga om sociala medier fördjupas och att mångsidig information till medborgarna tryggas.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att följande utvecklingsmål ska övervägas:</p> <ul style="list-style-type: none">• Valsystemet bör integreras i den kritiska infrastrukturen.• Genom att göra arbetsgruppen permanent skapas det en långsiktig beredskap och snabbare reaktioner i en föränderlig informationsomgivning. Det föreslås att arbetsgruppen ska aktiveras före val, men att den också mellan nationella val ska följa förändringarna inom uppgiftsområdet och i den internationella diskussionen. Den här åtgärden följer Europeiska kommissionens rekommendation om nätverk för samarbete i samband med val från september 2018.• Till justitieministeriets utbildning av valfunktionärer fogades det för första gången ett avsnitt om valpåverkan. Det föreslås att samma tillvägagångssätt ska följas i framtiden.• Det rekommenderas att det utbildningsmaterial som framställts för utbildningsprojektet om valpåverkan ska utvecklas. Syftet är att erbjuda hela befolkningen material om informationspåverkan. Materialet kunde förslagsvis utnyttjas i form av informationspaket om informationspåverkan som riktar sig till olika befolknings- och åldersgrupper. Paketerna kunde till exempel utnyttjas i undervisningen inom studier i kommunikation eller andra samhällsvetenskapliga studier.• Sociala medier och tillhörande algoritmer, maskininlärning och artificiell intelligens genomgår just nu en omvälvande förändring som har stor inverkan på hur informationen till medborgarna väljs ut och på hela demokratiprocessen. Det finländska kunnandet om de nya systemen är splittrat och förmedlas inte tillräckligt till de myndigheter som är med och utvecklar valsyste­met och nationell eller internationell lagstiftning, eller som deltar i skyddet av samhällets vitala funktioner. I Finland finns det behov av en fördjupad informationsteknisk kompetens inom detta område.		
Förläggare	Statsrådet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Finnish Government	11 June 2019	
Authors	Arto Jääskeläinen (pj), Antti Sillanpää (siht.), Vesa Valtonen, Heini Huotarinen, Jussi Toivanen		
Title of publication	Final report on training to raise awareness of election interference		
Series and publication number	Publications of the Finnish Government 2019:22		
ISBN PDF	978-952-287-752-9	ISSN (PDF)	2490-0966
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-752-9		
Pages	27	Language	Finnish
Keywords	elections, comprehensive security, election interference, influencing through information, hybrid threats		
<p>Abstract</p> <p>Training and reviewing the coordination by authorities were defined as the goals of the training to raise awareness of election interference that was set up by the Ministry of Justice in June 2018. The project's final report concluded that the preparedness work to support cyber security in the parliamentary elections was a success. Major attempts to interfere with the elections were not detected. It was concluded, however, that cooperation arrangements among authorities, deepening the research know-how in social media and the ability to ensure citizens' access to information need to be addressed and further developed.</p> <p>According to the Working Group, the following need to be considered:</p> <ul style="list-style-type: none"> • The electoral system should be defined as part of the critical infrastructure. • This would support a more long-term perspective and faster responses in the changing information environment if the Working Group continued on a permanent basis. While the Group would become more active before an election it would also follow the changes in the environment and on-going international debate between national elections. This would be in line with the recommendation on election cooperation networks published in September 2018 by the European Commission. • A section on election interference was for the first time included in the training for election officials that the Ministry of Justice provides. We propose that this practice be continued • and the training material that was produced for the election training project be further developed. The aim is to provide material on influencing through information for the entire population. Ultimately, this would lead to creating information packages on influencing through information intended for all population and age groups that could be used, for example, in communications studies or other society-related studies. • Social media and related algorithms, machine learning and artificial intelligence are undergoing significant changes; these will have a great impact on the information that reaches citizens and on entire democratic processes. Finnish know-how of the new systems is fragmented and fails to come across to authorities that are involved in developing the electoral system, national or international legislation or safeguarding the functions vital for society. Finland needs in-depth know-how of the related information technology. 			
Publisher	Finnish Government		
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Johdanto	9
2	Vaalien turvallisuuteen liittyvät toimijat ja johtamismallit	10
3	Projektiin liittyvät ryhmät ja toimenpiteet sekä Euroopan unionissa tehty vaalivarautuminen	13
3.1	Koulutus ja tiedonjako	13
3.2	Yhteistyöryhmät.....	15
3.3	Kansainvälinen yhteistyö.....	17
3.4	Muita vaalien turvallisuutta ja kansalaisten osallistumista vahvistavia hankkeita.....	18
4	Keskeiset havainnot eduskuntavaaleista	20
5	Johtopäätökset ja suositukset	23
Liitteet		
	Liite 1: Termit ja sanasto.....	25
	Liite 2: Varautumiseen liittyviä tuotoksia.....	27
	Liite 3: Linkkejä joihinkin materiaaleihin.....	27

1 Johdanto

Suomalainen vaalijärjestelmä on turvallinen. Uhkien moninaistuuessa vaalivarautuminen edellyttää uusia toimia ja vanhojen kehittämistä. Turvallisuuden parantamisessa keskeisiä ovat viranomaisyhteistyön jatkuva kehittäminen, tutkimushankkeet sekä kansalaisten tiedonsaanti.

Oikeusministeriön ja Turvallisuuskomitean yhteistyömuistion (15.2.2018) perusteella vaalihäirintä nostettiin keskustelun aiheeksi Turvallisuuskomitean kokouksessa 12.3.2018. Tuolloin todettiin, että oikeusministeriö käynnistää vaalivaikuttamisen tunnistamiseen liittyvän projektin. Oikeusministeriön asettamispäätöksellä 15.6.2018 käynnistettiin määräaikainen vaalivaikuttamisen kouluttamishanke.

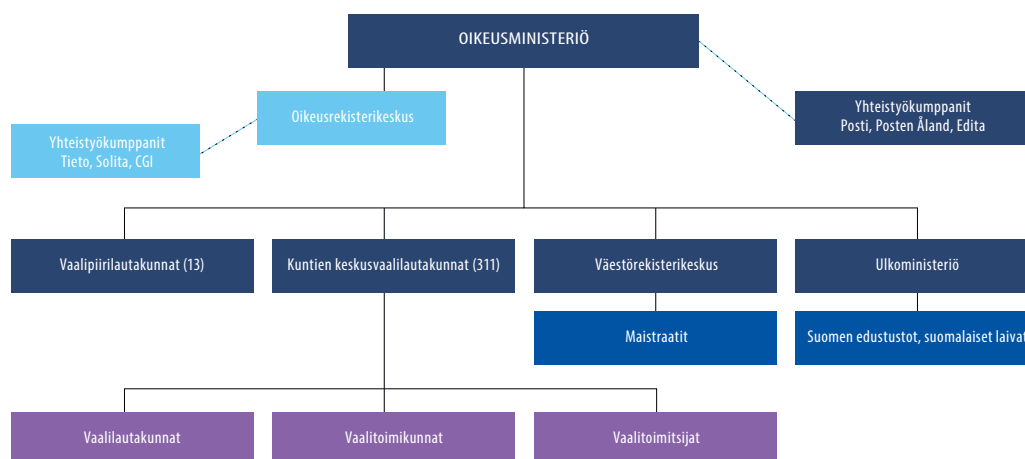
Tässä vaalivaikuttamisen koulutushankkeen loppuraportissa kuvataan vuoden 2019 eduskuntavaaleja ja vuoden 2019 europarlamenttivaaleja varten kehitettyä koulutustyötä ja siihen liittyvää varautumista sekä yhteistyötä. Johtopäätösten ja suositusten tarkoituksena on tukea vaalihäirintään varautumista mutta myös muuta poikkihallinnollista varautumista.

Työryhmän tehtävänanto liittyi muun muassa poliittisten puolueiden, virkamiesten ja kansalaisten tietoisuuden lisäämiseen yhteiskunnassa mahdollisesti esiintyvistä vaalihäirinnästä. Poikkihallinnollisuuden ansiosta havaittiin muitakin vaalien turvallisuuteen liittyviä kehityskohteita. Työryhmän jäsenet aktivoivat vaalien järjestämiseen liittyvää yhteistyötä myös muissa viranomaisryhmissä.

Loppuraportin laatimiseen ja kommentoimiseen osallistui oikeusministeriön, valtioneuvoston kanslian ja Turvallisuuskomitean sihteeristön lisäksi ministeriöitä ja virastoja, kuten ulkoministeriö, sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, valtioneuvoston tilannekeskus, Keskusrikospoliisi, Suojelupoliisi, Pääesikunta, Oikeusrekisterikeskus, Väestörekisterikeskus sekä Kyberturvallisuuskeskus.

2 Vaalien turvallisuuteen liittyvät toimijat ja johtamismallit

Yleisissä vaaleissa ylimpänä vaaliviranomaisena toimii oikeusministeriö, jolla on yleisvastuu vaalien toimittamisesta. Ministeriö koordinoi vaalien valmistelutyötä ja vastaa muiden viranomaisten ohjeistamisesta. Se myös ylläpitää ja kehittää vaalitietojärjestelmää (VAT). Vaalipiirilautakunnat, kuntien keskusvaalilautakunnat, vaalilautakunnat ja vaalitoimikunnat valitaan eri puolueiden edustajista. Kukin vaalipiirilautakunta vahvistaa eduskuntavaaleissa ehdokasasettelun sekä laskee ja vahvistaa vaalien tuloksen vaalipiirissä. Keskusvaalilautakunta huolehtii vaalien yleisjärjestelyistä kunnassa.

Kuva 1. Vaaliorganisaatio

Vaalilaissa säädetään yksityiskohtaisesti vaaliviranomaisen tehtävistä ja lisäksi oikeusministeriö tuottaa jokaiselle vaaliviranomaiselle oman ohjekirjan sekä ohjeet vaalitietojärjestelmän käyttämiseen.

Vaalitietojärjestelmä on oikeusministeriön omistuksessa. Järjestelmää hallinnoi Oikeusrekisterikeskus, joka käyttää järjestelmän kehittämisessä ja ylläpidossa Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtoria sekä yksityisiä palveluntarjoajia. Vaalien tietojärjestelmää koskevaan projektiorganisaatioon kuuluvat oikeusministeriö, Oikeusrekisterikeskus, Väestörekisterikeskus, Valtori ja Tieto Oyj.

Väestörekisterikeskus, yhdessä maistraattien kanssa, huolehtii äänioikeusrekisterin perustamisesta, äänestysaluejaotuksen rekisteröinnistä ja äänestyspaikkarekisterin pitämisestä. Väestörekisterikeskuksella on myös keskeinen rooli vaalitietojärjestelmän käyttämisessä: Väestörekisterikeskuksen Suomi.fi-tunnistusta käytetään vaalitietojärjestelmään kirjautumisessa.

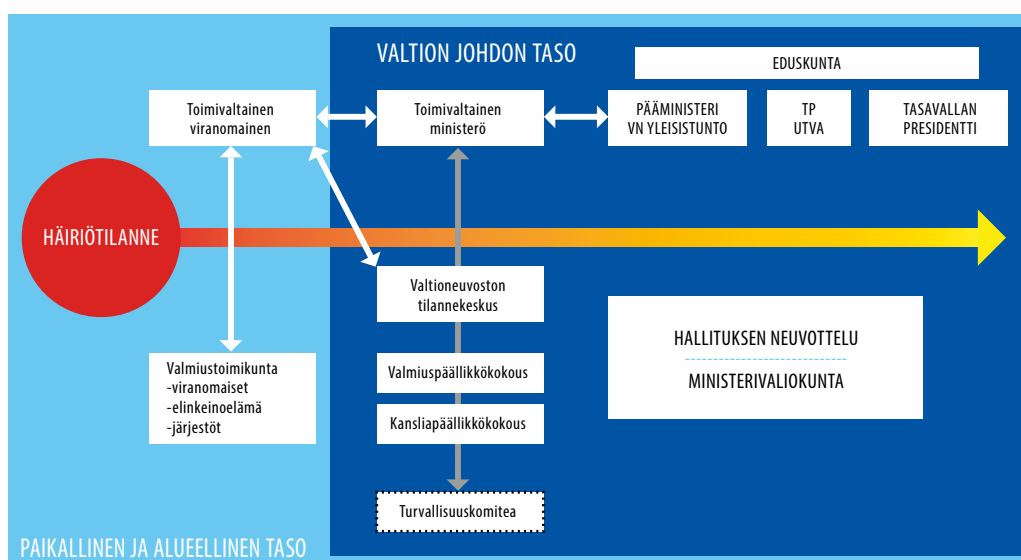
Äänestyspaikat, äänioikeusrekisteri, tuloksen laskenta ja tuloksesta ilmoittaminen tapahtuvat vaalitietojärjestelmän välityksellä. Tietojärjestelmät parantavat vaalivalmiutta ja vaalivarmuutta, monipuolistavat ja nopeuttavat vaaleja koskevaa tietopalvelua sekä säästävät resursseja. Vaalitietojärjestelmään kirjaudutaan Suomi.fi-tunnistuksen avulla ja sitä käytetään käyttäjien omilta päätelaitteilta internetin välityksellä. Suomi.fi-tunnistuksessa ilmeneviin ongelmiin on varauduttu varakirjautumisjärjestelmällä, joka voidaan kriisitilanteessa kytkeä päälle.

Vaalitietojärjestelmän toimivuus riippuu paitsi järjestelmän itsensä myös Suomi.fi-tunnistuksen ja Valtorin tarjoamien osatekijöiden toimivuudesta. Vaikka vaalitietojärjestelmä on vaalien toimittamisessa keskeisessä roolissa, kaikki vaalitehtävät on mahdollista toteuttaa myös manuaalisesti. Päätös siirtymisestä manuaalimenettelyyn tehdään vaalijohtajan johdolla ns. vaalien hätätilakomiteassa vaalitietojärjestelmän projektiorganisaation arvioon perustuen. Manuaaliseen menettelyyn siirtymistä ääntenlaskussa ja tulosten julkaisemisessa ei ole jouduttu koskaan toteuttamaan. Vaali-iltana tuloksen julkaisun viivästyminen olisi omiaan aiheuttamaan huolta vaalituloksen oikeellisuudesta ja vaalien luotettavuudesta.

Viestinnässä mahdolliseen vaalihäirintään varaudutaan tiivistämällä ja tehostamalla yhteistyötä sekä tietojen vaihtoa eri viranomaisten kesken. Häiriötilanteiden johtamisessa ja viestinnässä lähtökohtana on, että viranomaiset toimivat normaaliorganisaatiolla ja normaalien toimintamallien mukaisesti. Toimivaltaisilla viranomaisilla on keskeinen rooli kaikilla hallinnon tasoilla. Muut viranomaiset tukevat tarvittaessa toimivaltaista viranomaista.

Viestinnän valmiutta nostettiin vaaleja lähestyttäessä. Esimerkiksi vaalipäivänä oikeusministeriön vaaliviestintää tuettiin muun muassa lisäresurssein. Viestinnässä toimittiin normaalein toimivaltuuksin ja -vastuin. Vaaliviranomaisena toimiva oikeusministeriö vastasi viestinnästä ja muut viranomaiset tukivat.

Jos vaalihäirintä olisi kehittynyt häiriötilanteeksi, niin johtamisen työnjako on selvä. Johtaminen perustuu lakisäätöihin tehtäviin ja toimivaltaisen viranomaisen vastuuseen. Muut turvallisuustoimijat tukevat toimivaltaista vastuuviranomaista. Kuvassa 2 on häiriötilanteiden hallinnan ja johtamisen yleinen toimintamalli.

Kuva 2. Häiriötilanteiden hallinnan ja johtamisen yleinen toimintamalli

3 Projektiin liittyvät ryhmät ja toimenpiteet sekä Euroopan unionissa tehty vaalivarautuminen

Hankkeen tehtäväksi määriteltiin koulutus ja viranomaiskoordinaation kartoitus. Ryhmän ensisijaisena tehtävänä oli tuottaa koulutusmateriaalia ja tarjota tietoa vaalihäirintään varautumisesta. Ryhmä tuki myös viranomaistoiminnan koordinaatiota. Käytännössä koordinaatio toteutettiin siten, että ryhmän jäsenet kuuluivat eri ryhmiin, joissa vaalihäirintään liittyvää varautumista ja sen vastaista toimintaa käsiteltiin

Projektiryhmän puheenjohtaja oli vaalijohtaja Arto Jääskeläinen oikeusministeriöstä. Ryhmässä oli edustajia oikeusministeriön lisäksi valtioneuvoston kansliasta ja Turvallisuuskomitean sihteeristöstä. Kokouksissa on ollut mukana edustajia myös Suojelupoliisista ja Kyberturvallisuuskeskuksesta.

3.1 Koulutus ja tiedonjako

Projektiryhmä kokoontui kymmenen kertaa. Kokouksessa muun muassa valmisteltiin koulutusaineistoja ja tietopaketteja vaalihäirintään varautumisesta. Kohderyhminä olivat viranomaiset, puolueet ja ehdokkaat, media sekä väestö. Etukäteen arvioitiin, että ensisijainen uhka kohdistui luottamuksen tunteeseen ja toissijaisesti kyberturvallisuuteen. Jälkimmäinenkin liittyy luottamukseen; erilaiset tietoturvatilanteet vaalien laskennan etenemisestä tai tiedottamisesta voivat lisätä väestön huolta merkittävistä ongelmista, vaikka niillä ei olisi mitään tekemistä varsinaisen laskennan kanssa. Viranomaisille järjestetty koulutus, puolueille ja järjestöille tarjotut luennot sekä kansalaisille suunnattu viestintä pyrkivät lisäämään tietoisuutta vaalihäirinnän mahdollisuudesta, kertomaan omatoimisesta varautumisesta ja informoimaan suomalaisesta vaalijärjestelmästä sekä muistuttamaan sen luotettavuudesta. Oikeusministeriön ”Vaalihäirintäseminaari” 8.1.2019 käynnisti erilaisten koulutustapahtumien sarjan.

Viranomaiskoulutus

Kuntien keskusvaalilautakuntien koulutuspäivissä oli ensimmäistä kertaa mukana vaalihäirintäteeman käsittely. Koulutuksia järjestettiin 13 kappaletta 12 paikkakunnalla. Tilaisuuksista kaksi pidettiin ruotsiksi. Koulutuksia seurasi ajantasaisesti paikan päällä tai etäyhteyksien kautta noin 450 osallistujaa. Lisäksi koulutuksesta tehtyä tallennetta katsottiin noin 540 kertaa. Osallistujat pitivät koulutustilaisuuksia yleisesti hyvinä ja tarpeellisina.

Ryhmän jäsenet osallistuivat muiden viranomaisten järjestämiin koulutuksiin noin 10 kertaa. Yleisöä näissä tilaisuuksissa oli noin 300. Muiden järjestämästä koulutuksesta mainittakoon Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen kurssi 6.–7.3.2019, johon osallistui 30 viranomaista. Työryhmä koordinoi kurssin viranomaisosallistumista.

Projektia varten luodusta aineistosta laadittiin lisäksi laajempi informaatiovaikuttamista koskeva koulutuspaketti, jota talvella 2019 testattiin ja käytettiin viranomaisille suunnatussa koulutustoiminnassa. Valtioneuvoston kanslia ja Turvallisuuskomitean sihteeristö ovat käyneet talvella 2019 alustavia keskusteluja Kuopiossa sijaitsevan Pelastusopiston kanssa informaatiovaikuttamisen sisällyttämisestä opiston opetussuunnitelmiin.

Puoluetilaisuudet

Puolurekisterissä oleville puolueille järjestettiin 21.1.2019 tilaisuus, jossa esitettiin koulutusmateriaali, ohjeistusta tietosuoja-asioista ja Kyberturvallisuuskeskuksen tietoturvaohjeistusta. KTK tuotti puolueiden käyttöön kyberhygieniaooppaan, jossa annetaan käytännön vinkkejä kyberuhkilta suojautumiseksi. Opasta on tarkoitus jalostaa eteenpäin ja jakaa julkisesti lisäämään yleistä tietoutta kyberuhkilta suojautumiseksi.

Lisäksi eduskuntapuolueille ja halukkaille muille puolueille järjestettiin tammi-helmikuussa erilliset tilaisuudet. Näissä esiintyjinä olivat oikeusministeriön, projektiryhmän, Suojelupoliisin ja Kyberturvallisuuskeskuksen edustajat.

Muut luentotilaisuudet ja mediaesiintymiset

Ryhmän jäsenet luennoivat myös yhdistysten, mediayhtiöiden ja journalistijärjestöjen tilaisuuksissa. Toimittajayhdistysten järjestämät tilaisuudet pidettiin yhteistyössä mediayritysten johtaman ja huoltovarmuusorganisaatioon kuuluvan Mediapoolin kanssa. ”Varaudu valeutiseen” -koulutustapahtumia oli viidellä paikkakunnalla, joissa yleisöä oli yhteensä yli sata. Yksi tapahtumista oli ruotsinkielinen. Tapahtumissa oli luennoimassa ja kouluttamassa myös sosiaalisen median yritysten ja Atlantic Council Digital Forensics Labin edustajia ja tutkijoita.

Viranomaisten yhteydenpitoa sosiaalisen median yritysten kanssa parannettiin sopimalla yhteyshenkilöistä. Järjestelyn tavoitteena on ollut verifioida käytettyjä sosiaalisen median tilejä ja raportoida vääristä tai harhauttavista tileistä sekä tekijänoikeusrikkomuksista. Sosiaalisen median kanssa tehty yhteistyö on sujunut hyvin tilien varmistamisessa, sillä verifioituja tilejä oli yli 420. Myös puolueet saivat tehostetusti tätä palvelua. Sitä vastoin ongelmia on ollut valetilien tunnistamisessa ja poistamisessa.

Vaalihäirintä ilmiönä sekä viranomaisten varautuminen ja havainnot herättivät mediassa runsaasti kiinnostusta. Työryhmän jäsenet antoivat säännöllisesti haastatteluja sekä koti-että ulkomaiselle medialle (sanomalehdet, radio ja televisio) Suomen vaaleista ja viranomaisten varautumisesta vaalihäirintään. Uutena muotona oli osallistuminen Aller Media Oy:n Suomi24-keskustelufoorumin Kysy Mitä Vain –chatiin. Kahden tunnin aikana vaalihäirintää koskevia yleisökysymyksiä oli noin 80¹.

Kansalaisille suunnattu viestintä

Vaalikoulutusprojektin puitteissa toteutettiin suurelle yleisölle suunnattu ”Suomessa on maailman parhaat vaalit, mieti miksi –viestintäkampanja, jonka tarkoituksena oli kannustaa äänestämään ja muistuttaa samalla mediakriittisyyden merkityksestä. Kampanja sai myönteisen vastaanoton ja se koettiin tarpeelliseksi. Kampanjan keulakuvat rouva Tellervo Koivisto, koripallomaajoukkueen päävalmentaja Henrik Dettmann, vloggari Veronica Verho, Veikko ja Lahja Hurstin laupeudentyö ry:n hallituksen puheenjohtaja Heikki Hursti ja toimittaja Jone Nikula kertoivat omin sanoin demokratian ja äänestämisen merkityksestä. Kampanja tuotti aineistoja televisioon, radioon, printtimediaan ja sosiaaliseen mediaan. Kampanjan käytännön toteuttamisesta ja hallinnoinnista vastasi valtioneuvoston kanslia yhteistyössä oikeusministeriön ja Turvallisuuskomitean kanssa. Kampanjan budjetti oli 250 000 euroa, ja sen rahoitti Huoltovarmuuskeskus.

Tämän lisäksi vaalit.fi -sivustolle lisättiin vaalihäirintää koskevaa tietoa.

3.2 Yhteistyöryhmät

Aiemmin perustetut ja ad hoc –ryhmät paransivat viranomaisten välistä yhteistyötä ja varautumista. Erityisen merkittävää parannusta näkyi laaja-alaisessa viestinnässä ja kyberyhteistyön tehostumisessa.

¹ <https://keskustelu.suomi24.fi/t/15571931/kysy-mita-vain-vaalihairinnasta!-asiantuntijat-vastaavat-5-3--klo-14-16>

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin Kyberturvallisuuskeskus organisoivat valtionhallinnon toimijoille sekä huoltovarmuuskriittisille sektoreille tiedonvaihtoryhmiä. Vaali-VIRT-ryhmä perustettiin marraskuussa 2018 eduskuntavaaleja varten. Vaali-VIRT on keskeisistä vaalien tietoturvallisuuden varmistamiseen osallistuvista viranomaisista koostuva tiedonvaihto- ja yhteistoimintaryhmä. Osallistuvat viranomaiset kokoontuvat tarvittaessa ennen vaaleja, ja ovat valmiudessa reagoimaan vaalien aikana, mikäli tietoturvapoikkeamia ilmenee. Ryhmään kuuluvat edustajat oikeusministeriöstä, Turvallisuuskomitean sihteeristöstä, Valtorista, Oikeusrekisterikeskuksesta, Väestörekisterikeskuksesta, Keskusrikospoliisista, Suojelupoliisista sekä Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin Kyberturvallisuuskeskuksesta. Lisäksi Kyberturvallisuuskeskus piti vaalivarautumista esillä mediayhtiöiden kyberturvallisuuden ja internetoperaattoreiden tiedonvaihtoryhmissä (Media-ISAC, ISP-ISAC). Tiedonvaihtoryhmien kanssa sovittiin ilmoituskäytännöistä poikkeamatilanteissa.

Vaali-VIRT-ryhmä kokoontui noin 10 kertaa. Lisäksi ryhmäläisille järjestettiin varautumisharjoitus, jonka tarkoituksena oli selvittää tiedonvaihtoon liittyviä käytäntöjä, sekä tuoda esiin eri viranomaisten tietotarpeita.

Vaaliviikonlopun aikana järjestettiin ennalta sovittuina aikoina puhelinneuvotteluita vaali-VIRT –verkostossa. Tavoitteena oli tarvittaessa nopeuttaa poikkeamanhallintaa sekä viestinnän koordinaatiota. Lisäksi Kyberturvallisuuskeskus piti vastaavia kokouksia mediayhtiöiden kanssa. Kyberturvallisuuskeskus oli ennakkoon sopinut teleoperaattorien kanssa tiedonvaihdosta sekä alhaisesta ilmoituskynnyksestä. Mahdolliset havainnot olisi saatu välitettyä eteenpäin viranomaisille vaali-VIRT:n kautta.

Osana viestinnän varautumista kartoitettiin vaalien toimittamiseen liittyviä viranomaisia ja ulkopuolisia palveluntarjoajia. Viranomaistoimijat keskustelivat eri yhteyksissä, kuinka käytännössä viestinnän yhteistyö ja vastuut järjestetään sekä mitkä ovat ydinviestit eri tilanteissa. Viestijät hyödynsivät myös ulkomaisten kollegoiden kokemuksia ja toimintamalleja vaalihäirintään varautumisessa.

Informaatiovaikuttamisen verkosto kytkettiin mukaan varautumistyöhön alusta alkaen². Verkoston kokouksissa käsiteltiin kesästä 2018 alkaen säännöllisesti vaalihäirintää ja suunniteltiin vaalihäirinnän vastaisia toimenpiteitä. Esimerkiksi ryhmä kehitti ja käsitteli erilaisia tapahtumaskenaarioita. Informaatiovaikuttamisen työryhmän ja koulutusprojektin tiivistä yhteistyötä edesauttoi, että osa jäsenistä oli samoja.

² Informaatiovaikuttamisen verkosto on ministeriöiden vuonna 2014 perustama poikkihallinnollinen epävirallinen yhteistyöryhmä. Toimintaan osallistuu noin 20 viranomaista eri hallinnonaloilta. Sen tarkoituksena on varautua ja vastata Suomea vastaan suunnattuun informaatiovaikuttamiseen. Verkosto kokoontuu säännöllisesti valtioneuvoston viestintäjohtajan johdolla.

Useita vaaliturvallisuuteen liittyviä selvityksiä on käynnissä tai toteutettu. ELEBOT-hanke on Aalto-yliopiston tutkimus automatisoitujen Twitter-tilien merkityksestä vaaleihin liittyvässä keskustelussa. Hanke kattaa sekä eduskunta- että europarlamenttivaalit. Työssä luonnostellaan myös jatkotutkimushankkeita. Oikeusministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittavat hankkeen, joka päättyy 30.6.2018. Raportin kirjoittamisvaiheessa aiheiston analysointi on kesken.

Sanomalehtien liitto toteutti ennen vaaleja mielipidetutkimuksen suomalaisten suhtautumisesta vaalihäirintään. Kysely toistettiin valtioneuvoston kanslian tuella vaalien jälkeen. Toisella kierroksella tutkimukseen lisättiin muun muassa vaalihäirinnän vastaista kansalaiskampanjaa koskevia kysymyksiä. Kyselyn toteutti IROResearch Oy.

Vaalihäirintää käsitellään yhtenä tutkimusteemana myös kansallisessa vaalitutkimuksessa, jossa analysoidaan suomalaista äänestyskäyttäytymistä ja vaalitulosta. Vaalitutkimuskonsortio toteuttaa vaalitutkimuksen vakiintuneesti aina eduskuntavaalien jälkeen. Kansalaisuuden kuilut ja kuplat (BIBU)–tutkimuskonsortiossa on useita alahankkeita, joissa pohditaan kansalaisten osallistumista ja politiikan teon muuttumista.

Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitoksella tehdään tutkimus vaalihäirinnästä ja valtion pyrkimyksistä torjua sitä. Tuloksena on ainakin tieteellinen artikkeli ja pro gradu –työ. Muista opinnäytetöistä tiedossa on Turun yliopistossa tehtävä tutkielma vaalihäirintään varautumisesta.

3.3 Kansainvälinen yhteistyö

Vaaleihin valmistauduttiin myös tutustumalla muiden maiden tilanteeseen ja varautumiseen. Yhteistyö on ollut tiivistä erityisesti Ruotsin kanssa. Informaatiovaikuttamisen verkoston edustajia osallistui Ruotsin ja Suomen yhteiseen informaatiovaikuttamista ja vaalihäirintää koskevaan harjoitukseen joulukuussa 2018. Lisäksi valtioneuvoston kanslia julkaisi huhtikuun alussa 2019 informaatiovaikuttamista ja siihen vastaamista koskevan oppaan³. Opasta hyödynnettiin vaalihäirintään varautumisessa, ja sitä voidaan käyttää informaatiovaikuttamista koskevassa koulutustoiminnassa. Opas on suomalainen mukautettu versio Lundin yliopiston Ruotsin Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) –viranomaiselle laatimasta alkuperäisestä oppaasta⁴.

3 Informaatiovaikuttamiseen vastaaminen – opas viestijöille (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2019:13). Opas ilmestyi samassa julkaisusarjassa toukokuussa myös ruotsiksi.

4 Countering Information Influence Activities: A handbook for Communications (Order No:MSB1263 – Revised December 2018 ISBN:987-91-7383-911-2).

Myös Euroopan unioni on aktivoitunut vaalihäirinnän vastaisessa työssä europarlamenttivaalien lähestyessä. Euroopan komissio julkaisi syyskuussa 2018 useita toimenpiteitä sisältävän Vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit –paketin⁵. Sen osana oli suositus jäsenvaltioiden vaaliyhteistyöverkostosta. Se koostuisi kansallisista vaali- ja lainvalvontaviranomaisista sekä kyberturvallisuudesta ja tietosuojasta vastaavista viranomaisista.

Osana vaaleihin varautumista komissio perusti joulukuussa yhteistyöryhmän, johon nimettiin yksi jäsen jokaisesta jäsenvaltiosta. Komission mukaan yhteistyöverkoston tarkoituksena ja tavoitteena on vaihtaa parhaita käytäntöjä ja tukea kansallisten yhteistyöverkostojen perustamista. Yhteistyöryhmä kokoontui kolme kertaa ennen europarlamenttivaaleja. Kokouksissa jaettiin parhaita käytäntöjä mm. vaalirahoituslainsäädännöstä, tiedotuskampanjoista ja tietosuojasta.

Uudenlaisena yhteistyöprojektina Euroopan parlamentti ja ENISA järjestivät jäsenvaltioille harjoituksen 5.4.2019⁶. Harjoitus keskittyi testaamaan jäsenvaltioiden varautumista kyberhyökkäykseen europarlamenttivaaleissa.

Talven 2018–2019 aikana Euroopan unionin toimielimissä järjestettiin seminaareja ja keskustelutilaisuuksia niin vaalihäirinnästä kuin hybridivaikuttamisesta. Myös EU:n ja Yhdysvaltojen välistä asiantuntijayhteistyötä vaaliturvallisuuden parantamisessa on valmisteltu.

Vaalihäirintään liittyvää työtä tehdään Euroopan unionissa myös muun muassa kyber- ja hybridiasioihin keskittyvissä työryhmissä. Vuonna 2018 hyväksytty disinformaation vastainen toimintasuunnitelma sisältää yhteensä 10 toimenpide-ehdotusta.

3.4 Muita vaalien turvallisuutta ja kansalaisten osallistumista vahvistavia hankkeita

Luottamus vaalijärjestelyihin vähentää vaalihäirinnän vaikuttavuutta. Suomessa tilanne on tältä osin kansainvälisesti vertailtuna hyvä. Suomessa luotetaan vaaleihin, ja suomalaista demokratiaa voi pitää vakaana. Osallistumisen eriytyminen ja äänestysaktiivisuuden väheneminen voivat kuitenkin heikentää tilannetta, etenkin jos asiaan ei puututa.

Nettiäänestyksen käyttöönottoa selvittänyt työryhmä piti luottamusta vaalijärjestelmään keskeisenä syynä siihen, miksi nettiäänestyksen riskit olisivat suurempia kuin

⁵ E 84/2018 VP

⁶ <https://www.enisa.europa.eu/news/enisa-news/eu-member-states-test-their-cybersecurity-preparedness-for-fair-and-free-2019-eu-elections>

sen hyödyt. Kun vaalitulokset on konkreettisesti laskettavissa ja tarkistettavissa, voidaan helposti kumota ainakin vaalituloksen manipulointiin liittyvät epäilyt. Vaaliorganisaatiolla tulee olla keinot tunnistaa haitallinen toiminta, estää se ja saada tarvittavat todisteet mahdollista rikossyytettä varten tai sen todentamiseen, että vaalitulokset on kiistaton, eikä manipulointia ole tapahtunut⁷.

Valtioneuvoston Demokratiapoliittisessa toimintaohjelmassa (OM 7/2017) ja Perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa (OM 9/2017) käsitellään yhteiskunnallista keskusteluilmapiiriä sekä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta. Demokratiakasvatuksen ytimessä ovat yksilön demokraattiset oikeudet ja vastuut. Toimintaohjelmien hankkeet tukevat demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen toteutumista koulutuksessa.

Oikeusministeriön koordinoiman Against hate -hankkeen tavoitteena on viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn kehittäminen. Hanke toteutetaan ajalla 1.12.2017–30.11.2019⁸.

7 Nettiäänestyksen edellytykset Suomessa OM 60/2017

8 <https://yhdenvertaisuus.fi/vihapuhe>

4 Keskeiset havainnot eduskuntavaaleista

Media nosti esille vaaliehdokkaiden kokemaan uhkailua, jota tapahtui niin digitaalisessa kuin fyysisessäkin ympäristössä. Valevaalimainokset olivat uusi ilmiö⁹. Aiheesta käytävä keskustelu näyttää muuttuneen edellisiin vaaleihin verrattuna.

Muutoksen arvioimiseksi puolueille lähetettiin kysely, jossa ne pystyivät kertomaan kokemastaan vaalihäirinnästä. Puolueista Vihreä liitto, Perussuomalaiset, Kansallinen Kokoomus, Liberaalipuolue, Piraattipuolue ja Feministinen puolue ilmoittivat häirinnästä, yhteensä 22 tapauksesta. Puolueiden mielestä yleisintä oli valheellisen tiedon levittäminen digitaalisesti esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Toiseksi yleisintä oli ilkivalta. Vaalihäirinnän tapahtumapaikaksi ilmoitettiin yli puolessa tapauksissa sosiaalinen media tai verkko. Kolmannessa tapauksista häirintä liittyi vaalimateriaaleihin. Yksi havainto liittyi julkisella paikalla tapahtuneeseen häirintään.

Vastausten perusteella useampi kuin joka toinen keskusteli tilanteesta kollegoiden ja joka viides läheistensä kanssa. Poliisiin otettiin yhteyttä joka kymmenennessä tapauksessa, selvästi harvemmin kuin mediaan (17%) tai sosiaalisen median julkaisualustaan (21%). Kyselyn tulokset eivät ole kattavia, koska kaikki puolueet eivät välttämättä halunneet vastata kyselyyn tai tieto kyselystä ei saavuttanut osallisia.

Keskusrikospoliisin näkökulmasta selvästi yleisin tapa vaikuttaa vaaleihin on anastaa tai rikkoa vaalilytettä. Vaalimainosten anastamisen tai rikkomisen motiivista ei kuitenkaan voida aineiston perusteella tehdä johtopäätöksiä. On huomioitava, että rikosilmoitusten käyttö vaalihäirinnän tutkimisessa on hankalaa. Ilmoitukset sisältävät vain ne tapaukset, jotka tulevat poliisin tietoon.

Vaalien tulospalveluun kohdistettiin palvelunestohyökkäys vaaleja edeltävänä viikonloppuna. Hyökkäys jäi yritykseksi. Keskusrikospoliisi tiedotti tutkinnan aloittamisesta viestiäkseen, että hyökkäys on juridisesti vakava teko, ja viranomaiset ovat varautuneita tällaisiin

⁹ Esimerkiksi <https://yle.fi/uutiset/3-10706446>

tapahtumiin. Palvelunestohyökkäys ja siitä seurannut uutisointi synnyttivät joillakin virheellisiä käsityksiä siitä, että vaalijärjestelmä olisi ollut poissa käytöstä.

Suojelupoliisilla ei ole havaintoja, jotka viittaisivat siihen, että jokin vieras valtio olisi pyrkinyt järjestelmällisesti vaikuttamaan eduskuntavaaleihin.

Kuntien vaaliviranomaiset eivät raportoineet oikeusministeriölle, että ne olisivat havainneet vaalihäirintää eduskuntavaaleissa.

Kyberturvallisuuskeskus ei tehnyt omia havaintoja vaaleihin liittyen, vaikka esimerkiksi Havainnointi- ja varoituspalvelu HAVAROn sensoreita seurattiin korotetulla valmiudella. Traficomien verkkotunnustimille ilmoitettiin muutamasta tapauksesta, joissa vanha verkkotunnus oli uudelleenrekisteröity toisen tahon toimesta kuin alkuperäinen sivun rekisteröijä. Olemassa olevien organisaatioiden sivuille oli perustettu muun muassa nettikasino.

Kuusi mediatyhtiöiden verkkotunnusta oli rekisteröity lähes samanlaisilla kirjoitusasuilla. Ilmiö tunnetaan nimellä typosquatting. Kyberturvallisuuskeskuksella ei ole tietoa, liittyvätkö nämä vaalihäirintään. Tällaisella huijauksella pystyisi esimerkiksi levittämään valheelistä uutissisältöä.

ELEBOT-hankkeessa on ilmennyt, että automatisoidut tilit, ns. botit toimivat suomalaisessa Twitter-keskustelussa. Kokonaisuudessa niiden rooli vaikuttaa pieneltä. Tutkimuksen loppuraportti valmistuu kesäkuussa.

Sanomalehtien liiton ja valtioneuvoston kanslian toteuttaman Eduskuntavaalit 2019 -kyselyn perusteella joka kymmenes (11 %) suomalainen havaitsi eduskuntavaaleissa jonkinlaista ulkopuolisen, esimerkiksi vieraan valtion tai epäjärjestystä lietsovan tahon, pyrkimystä vaikuttaa suomalaisten äänestyskäyttäytymiseen. Ennen vaaleja toteutetussa Sanomalehtien liiton kyselyssä useampi kuin joka kolmas (36 %) arvioi tällaisten vaikutuspyrkimysten olevan todennäköisiä. Vaalien jälkeen toteutetussa kyselyssä tulos jäi siten huomattavasti pienemmäksi.

Vastausten perusteella vieraan valtion aiheuttamaa häirintää kansalaiset eivät juurikaan havainneet, mutta organisoitua epäjärjestyksen lietsomista havaittiin kyllä. Häirinnäksi koettiin esimerkiksi epäasialliset ja tarkoitushakuiset kommentit eri kanavissa sekä trollit ja vihapuhe sosiaalisessa mediassa.

Tutkimuksessa kysyttiin vielä erikseen, kuinka paljon oli havaittavissa eri puolueiden tai yksittäisten ehdokkaiden aiheuttamaa vaaleja häiritsevää käytöstä. Tällaista kertoi havainneensa joka neljäs (27 %) suomalainen. Puolueiden tai ehdokkaiden häiritsevänä käytöksenä pidettiin jatkuvaa toisten päälle puhumista ja äänen korottamista televisioiduissa

vaaliteissa, rasistiseksi tulkittavissa olevaa mainontaa, liian päällekkäystä vaalimainosten jakamista kaduilla sekä laajaksi levinnyttä toisten ehdokkaiden mustamaalausta ja uhkailua vaalitoreilla.

Suomessa on maailman parhaat vaalit – Mieti miksi! –viestintäkampanjan oli havainnut 44 prosenttia kyselyyn vastanneista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna 18–24 ja 25–45 vuotiaista kampanjan huomasi 26 prosenttia, 35–44 vuotiaista 33 prosenttia, 45–54 vuotiaista 53 prosenttia, 55–64 vuotiaista 38 prosenttia ja 65+ vuotiaista 45 prosenttia. Kaikista vastaajista 41 prosenttia piti kampanjaa erittäin tarpeellisena, 27 prosenttia arvioi tarpeelliseksi. Tarpeettomana tai erittäin tarpeettomana kampanjaa piti 23 prosenttia.

5 Johtopäätökset ja suositukset

Vaalien järjestämisen perusratkaisut ovat turvallisia ja eduskuntavaalien turvallisuutta tukenut varautumistyö oli onnistunutta. Varautuminen oli osaltaan vaikuttamassa siihen, että merkittäviä häirintäyhtymiä ei ollut tai niitä ei ole ainakaan tässä vaiheessa havaittu. Erilaiset koulutustapahtumat ja viestintä vahvistivat kansalaisten luottamusta. On kuitenkin muistettava, että yksittäisten toimenpiteiden vaikutusta ei pystytä mittaamaan.

Eduskuntavaalit eivät toimineet mittarina, kuinka laajassa hyökkäyksessä johtaminen, viestintä, palautuminen ja syyksi lukeminen olisivat onnistuneet. Myöskään uhkien jatkuvan muutoksen vuoksi aikaisemmat onnistumiset eivät saa tuudittaa liikaa tyytyväisyyteen.

Jatkokehittämisen aiheet liittyvät viranomaisyhteistyön käytännön järjestelyiden parantamiseen sekä sosiaalisen median muuttumiseen liittyvään tutkimusosaamisen syventämiseen ja kansalaisten tiedonsaannin monipuolisuuden varmistamiseen.

Työryhmä esittää pohdittavaksi seuraavia kehittämiskohteita

- Vaalijärjestelmä tulisi määrittää osaksi kriittistä infrastruktuuria.
- Työryhmän vakinaistaminen tukisi varautumisen pitkäjänteisyyttä sekä nopeampaa toimintaa muuttuvassa informaatioympäristössä. Ryhmä aktivoituisi vaalien alla mutta seuraisi tehtäväalan muutoksia ja kansainvälistä keskustelua myös kansallisten vaalien välillä. Toimenpide noudattaisi Euroopan komission syyskuussa 2018 julkaisemaa suositusta vaaliyhteistyöverkostoista.
- Oikeusministeriön vaalivirkailijakoulutukseen liitettiin ensimmäistä kertaa vaalihäirintää koskeva osio. Tätä menettelytapaa ehdotetaan jatkettavaksi.

- Vaalikoulutusprojektin yhteydessä tuotettua koulutusaineistoa suositellaan kehitettäväksi. Tavoitteena on tarjota koko väestölle informaatiovaikuttamiseen liittyvää materiaalia. Tästä muodostettaisiin eri väestö- ja ikäryhmille suunnattuja tietopaketteja informaatiovaikuttamisesta, joita voidaan käyttää esimerkiksi viestintäalan tai muiden yhteiskunnallisten alojen opetuksessa.
- Sosiaalinen media, siihen liittyvät algoritmit, koneoppiminen ja tekoäly ovat voimakkaassa muutoksessa, millä on suuria vaikutuksia kansalaisten saaman tiedon valikoitumiseen ja koko demokratiaprosessiin. Uusiin järjestelmiin liittyvä suomalainen osaaminen on sirpaleista, eikä riittävästi välity viranomaisille, jotka ovat mukana kehittämässä vaalijärjestelmää, kansallista tai kansainvälistä lainsäädäntöä tai suojaamassa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Suomessa on tarve tähän liittyvän informaatioteknologian syvälliseen osaamiseen.

Liitteet

Liite 1: Termit ja sanasto

Etä-äänestäminen (remote voting)

Äänestystapa, jossa äänestäminen tapahtuu muualla kuin varsinaisella vaalipaikalla. Esimerkiksi kirjeäänestys, puhelinäänestys tai internetin välityksellä tapahtuva äänestys.

Hybridivaikuttaminen

Toiminta, jolla pyritään erilaisia, toisiaan täydentäviä keinoja käyttäen ja kohteen heikkouksia hyödyntäen saavuttamaan omat tavoitteet. Hybridivaikuttamisen keinot voivat olla esimerkiksi taloudellisia, poliittisia tai sotilaallisia. Hybridivaikuttamisessa voidaan käyttää myös teknologiaa ja sosiaalista mediaa. Keinoja voidaan käyttää samanaikaisesti tai siten, että ne seuraavat toisiaan¹⁰.

Informaatiovaikuttaminen

Informaatiovaikuttamisella tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään järjestelmällisesti vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen, ihmisten käyttäytymiseen ja päätöksentekijöihin sekä sitä kautta yhteiskunnan toimintakykyyn. Vaikuttamisen keinoja ovat esimerkiksi väärin tai harhaanjohtavien tietojen levittäminen ja painostaminen sekä sinänsä oikean tiedon tarkoitushakuinen käyttö. Kyse on strategisesta toiminnasta, jonka tavoitteena on saada kohde tekemään itselleen haitallisia päätöksiä ja toimimaan omaa etuaan vastaan¹¹.

Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunta huolehtii kaikista vaalien käytännöllisistä valmistelutöistä sekä ennakkoäänestyksen toimittamisesta. Keskusvaalilautakunnan asettaa kunnanvaltuusto. Jäsenet valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan siten, että he mahdollisuuksien mukaan edustavat kunnassa edellisissä kuntavaaleissa esiintyneitä äänestäjäryhmiä.

¹⁰ http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Kokonaisturvallisuuden_sanasto_2.pdf

¹¹ <https://vnk.fi/viestintasuositus/luku-4>

Kriittinen infrastruktuuri

Perusrakenteet, palvelut ja niihin liittyvät toiminnot, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Kriittiseen infrastruktuuriin kuuluu sekä fyysisiä laitoksia ja rakenteita että sähköisiä toimintoja ja palveluja. Muun muassa energian tuotanto-, siirto- ja jakelujärjestelmät, liikenne ja logistiikka, tieto- ja viestintäjärjestelmät sekä vesi- ja jätehuolto ovat osa kriittistä infrastruktuuria¹².

Sähköinen äänestys (electronic voting, e-voting)

Äänestystapa, jossa yksi tai useampi vaihe äänestysprosessissa toteutetaan sähköisiä laitteita käyttäen. Laitteina voi olla erillinen äänestyspääte, tietokone tai mobiililaite. Nettiäänestyksessä sähköinen äänestys toteutetaan valvomattomissa olosuhteissa tietoverkon välityksellä.

Vaalipiirilautakunta

Jokaisessa vaalipiirissä sijaitsee vaalipiirilautakunta, joka vahvistaa eduskuntavaalien ehdokasasettelun sekä laskee vaalien tuloksen vaalipiirinsä alueella. Aluehallintovirasto asettaa vaalipiirilautakunnan, jonka jäsenet edustavat edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puoluekisteriin merkittyjä puolueita.

Vaalilautakunta

Vaalilautakunta huolehtii vaalipäivän äänestyksestä ja vaalipäivän äänten alustavasta ääntenlaskennasta. Vaalilautakunta edustaa asianomaisessa vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puoluekisteriin merkittyjä puolueita.

VIRT-toiminta

Julkisen hallinnon organisaatioiden poikkihallinnollista operatiivisen tason yhteistoimintaa, joilla varaudutaan vakaviin ja laajavaikutteisiin tietoturvapoikkeamatilanteisiin. Toiminnassa suunnitellaan ja harjoitellaan toimimista erilaisissa tietoturvapoikkeamatilanteissa.

12 http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Kokonaisturvallisuuden_sanasto_2.pdf

Liite 2: Varautumiseen liittyviä tuotoksia

Tuote	Määrä	Osallistujia
Seminaari 8.1.2019	1	n. 100
Koulutus vaaliviranomaisille	14	yli 1000
Osallistuminen muiden viranomaisten / toimijoiden tilaisuuksiin	n. 10	n. 300
Esitykset puolueille	1 yhteinen tilaisuus, 10 puoluekohtaista tilaisuutta	n. 100
Esitykset journalisti- ja muiden yhdistysten ja median tilaisuuksissa	n. 15	n. 250
Verifioituja sosiaalisen median tilejä	yli 420	
Kampanja: "Maailman parhaat vaalit"		
Oppaita	2 (Kyberhygieni- ja informaatio-vaikuttamista koskeva opas)	

Liite 3: Linkkejä joihinkin materiaaleihin

https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/suomessa-on-maailman-parhaat-vaalit-mieti-miksi-

<https://vaalit.fi/vaalihairinta>

https://www.youtube.com/watch?v=17MJYymruDM&list=PLbR0oH-F5gDX_7bm2CTQ-5Ty-Nf4kYCr8

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-708-6>. VNK 2019:11 Informaatiovaikuttamiseen vastaaminen. Opas viestijöille.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-287-752-9 PDF
ISSN: 2490-0966 PDF